

Інформаційна довідка щодо окремих аспектів впровадження принципів «зеленого відновлення» у контексті відбудови України*

Вступ. Виконання міжнародних зобов'язань України, а також катастрофічні наслідки збройної агресії Російської Федерації для екології нашої держави вимагають формування нових підходів у процесі післявоєнної відбудови. Впровадження європейських стандартів та практик у сфері охорони навколишнього середовища відіграватимуть значну роль й у процесі набуття Україною повноцінного членства в Європейському Союзі. У контексті допомоги нашій державі у післявоєнному відновленні Європейська комісія, серед іншого, зазначила¹, що «стовпами» майбутньої реконструкції мають стати:

відбудова країни, зокрема інфраструктури, медичних послуг, житла та шкіл, а також цифрової та енергетичної стійкості відповідно до найновіших європейських політик і стандартів;

підтримка відновлення економіки та суспільства України шляхом сприяння стійкій та інклюзивній економічній конкурентоспроможності, сталій торгівлі та розвитку приватного сектору за одночасного сприяння зеленому та цифровому переходу країни.

Відновлення України має відповідати європейському зеленому та цифровому порядку денному, а також зміцнювати стійкість принципу верховенства права, у тому числі щодо боротьби з корупцією, реформування судової системи та державного управління.

Саме «зелене відновлення» має стати одним із маяків для проектів, що будуть фінансово підтримуватися Європейським Союзом та іншими міжнародними партнерами України у найближчому майбутньому.

Враховуючи зазначене, в інформаційній довідці розглянуто окремі пріоритетні заходи із вдосконалення законодавчого забезпечення впровадження принципів «зеленого відновлення» в Україні.

Основна частина. Європейська зелена угода², яка окреслює основні рамки кліматичної та екологічної політики ЄС, включає: досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року; декарбонізацію енергетичної системи; мобілізацію промисловості для чистої економіки замкнутого циклу; будівництво та реконструкцію енерго- та ресурсозберігаючим способом; прискорення переходу до стійкої та розумної мобільності; розробку справедливої, здорової та екологічно чистої системи харчування; збереження та відновлення екосистем і біорізноманіття; прагнення до нульового забруднення навколишнього середовища токсичними речовинами тощо.

Враховуючи наведене, вважаємо за доцільне приділити більше уваги таким аспектам.

¹ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Ukraine relief and reconstruction. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0233>

² Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The European Green Deal. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

1. Досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року є, безумовно, комплексним завданням, реалізації якого мають сприяти усі сфери діяльності та їх законодавче регулювання в Україні. Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, що покликана сприяти реалізації цієї цілі, на жаль, містить тільки загальні напрями реформ, без конкретизації окремих заходів³.

Зважаючи на комплексний характер цього завдання, варто звернути увагу на Закон України «Про Генеральну схему планування території України»⁴. Вбачається, що нині він втратив актуальність (реалізація відповідної Генеральної схеми передбачалася до 2020 року), особливо з урахуванням наслідків збройної агресії РФ проти України. Натомість у Верховній Раді України на розгляді знаходиться проект Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" щодо Генеральної схеми планування території України» (реєстр. № 3337 від 14.04.2020 р.)⁵, який готується до II читання. На нашу думку, формування Генеральної схеми планування території України, яка буде затверджена у майбутньому, має враховувати й кліматичні цілі. Принагідно також звертаємо увагу, що норми законопроекту потребують приведення їх у відповідність до Закону України «Про екологічну мережу України» (у тому числі в частині термінології).

2. Із метою забезпечення стимулюючої ролі податків у досягненні кліматичної нейтральності потребують перегляду підходи до обчислення та справляння екологічного податку в Україні. Крім підвищення ставок цього податку, вважали би за доцільне його спрямування до Фонду охорони довкілля (який має бути відокремлений від надходжень Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України) з подальшим розподілом коштів такого Фонду на підтримку екологічних проектів, у тому числі тих, що впроваджуються органами місцевого самоврядування. Детальніше відповідний досвід щодо цього питання проаналізовано в Аналітичній записці з питань порівняльного законодавства щодо діяльності державних та місцевих фондів, які фінансують заходи із збереження природи⁶.

Наразі 45 % екологічного податку справляється до загального фонду Держбюджету (крім екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення, за утворення радіоактивних відходів та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, які зараховуються до спеціального фонду Держбюджету у повному обсязі) а 55 % – до місцевих бюджетів (крім екологічного податку, що справляється до спеціального фонду Держбюджету) (статті 29 та 69-1 Бюджетного кодексу

³ Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/napryamky/zmina-klimatu/pom-yakshennya-zminy-klimatu/strategiya-nyzkovugletsevogo-rozvytku-ukrayiny-do-2050-roku/>

⁴ Про Генеральну схему планування території України : Закон України від 7 лютого 2002 року № 3059-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14?find=1&tex#Text>

⁵ Про внесення змін до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" щодо Генеральної схеми планування території України: Проект Закону України реєстр. № 3337 від 14.04.2020 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/1941>

⁶ Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо діяльності державних та місцевих фондів, які фінансують заходи із збереження природи. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/industry_policy/analytical_notes-indst/73921.html

України). Однак фактичне надходження такого податку до місцевих бюджетів майже не контролюється.

3. Щодо декарбонізації енергетичної системи та мобілізації промисловості для чистої економіки замкнутого циклу, вважали би за необхідне звернути увагу на певні можливі зміни в законодавстві.

По-перше, необхідно переглянути стимули, запроваджені раніше для вугледобувної галузі. Особливо це буде актуально з огляду на те, що переважна частина шахт України знаходиться нині на тимчасово окупованій території, затоплена або закинута, і не підлягає відновленню. Натомість варто розглянути заходи щодо стимулювання рекультивациі земель на територіях таких шахт. До того ж скорочення видобутку вугілля має супроводжуватися соціальними заходами, зокрема реалізацією програм підвищення кваліфікації та перекваліфікації працівників, які працювали у вугільній та інших галузях промисловості.

По-друге, на нашу думку, доцільно внести зміни до законодавства щодо державної підтримки суб'єктів господарювання, якими прямо передбачити, що не можуть бути підтримані проекти, пов'язані із видобутком викопного палива або із використанням застарілих неекологічних технологій (крім підтримки на модернізацію та впровадження нових екологічних технологій). Із часом подібні зміни можуть бути прийняті й до законодавства із стимулювання інвестицій. Водночас можливим варіантом є запровадження стимулюючого оподаткування (нижчого ПДВ та ввізним митом) щодо новітнього екологічного обладнання та навпаки, підвищених ставок на застаріле обладнання й обладнання для видобутку викопного палива.

По-третє, необхідно переглянути стимули, що стосуються альтернативних джерел енергії. Зокрема, доцільним, на нашу думку, є створення програм підтримки малих господарств та підприємств, що розміщують сонячні панелі на дахах будівель (наприклад, можуть не включатися до оподаткованого податком на доходи фізичних осіб доходу витрати на придбання та установку таких панелей для фізичних осіб). Нагадуємо, що на розгляді Верховної Ради України знаходиться проект Постанови «Про розвиток водневої енергетики з метою забезпечення економічної та енергетичної безпеки України» (реєстр. № 8258 від 02.12.2022 р.)⁷. Хоча питання запровадження та розвитку водневої енергетики – це питання відкладеної перспективи, однак у Європейському Союзі вже здійснюються заходи з її впровадження. Детальніше це питання досліджене в Аналітичній записці з питань порівняльного законодавства щодо зарубіжного досвіду розвитку водневої енергетики та перспектив запровадження в Україні⁸.

4. Потребують підтримки також заходи зі створення еко-індустріальних парків. Відповідні зміни до законодавства передбачалися Стратегією розвитку індустріальних парків на 2023–2030 роки, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2023 р. № 176-р, однією із цілей якої було названо удосконалення правових засад створення, функціонування та розвитку

⁷Про розвиток водневої енергетики з метою забезпечення економічної та енергетичної безпеки України : Проект Постанови Верховної Ради України № 8258 від 02.12.2022 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40968>

⁸ Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо зарубіжного досвіду розвитку водневої енергетики та перспектив запровадження в Україні. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32405.pdf>

індустріальних парків із метою запровадження моделі еко-індустріального парку та підвищення економічних, екологічних і соціальних показників діяльності, законодавчого визначення й забезпечення практичної реалізації моделі еко-індустріального парку, у тому числі промислового симбіозу та взаємодії з територіальними громадами⁹. Однак ці зміни до національного законодавства внесені не були. Натомість дедалі більше держав стимулює розвиток еко-індустріальних парків на засадах циклічної економіки, створюючи, у тому числі за рахунок державних коштів, відповідні пілотні проекти – «показові» структури¹⁰.

Слід нагадати, що підрив Каховської ГЕС спричинив екологічну катастрофу та призвів до недостатності енергетичних потужностей у південних областях України. Зараз точаться дискусії щодо необхідності відбудови ГЕС, причому екологи переважно проти такої відбудови¹¹. Отже, мають бути розглянуті заходи стимулювання розбудови екологічних (або більш екологічних) енергопотужностей, що компенсують втрату виробництва енергії Каховською ГЕС (наприклад, міні-гідроелектростанцій), як на державному, так і на місцевому рівнях. Щодо місцевого рівня, то в законодавчих актах може бути закріплено, зокрема, право органів місцевого самоврядування надавати землю під будівництво відповідних потужностей у спрощеному порядку та/або встановлювати пільги на плату за землю та з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

5. Питання будівництва та реконструкції енерго- та ресурсозберігаючим способом і прискорення переходу до стійкої та розумної мобільності особливо актуальні з огляду на масштабні руйнування, завдані збройною агресією РФ. Наразі окремі населені пункти цілком зруйновані, і їх відбудова (у разі, якщо вона буде визнана необхідною) має відбуватися за європейськими стандартами з урахуванням зобов'язань України в екологічній сфері.

У цьому контексті потребують перегляду законодавчі акти, що регулюють містобудівну діяльність (на нашу думку, одночасно мають бути внесені зміни щодо збереження частини зруйнованої інфраструктури – як пам'яті про воєнні дії та з огляду на прогнозований туристичний бум в Україні у повоєнний час; такі об'єкти згодом можуть стати впізнавані у світі – як стіна єврейського гетто у Кракові¹² або «руїн-паби» Будапешту¹³).

⁹ Про схвалення Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2023 р. № 176-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-%D1%80#Text>

¹⁰ Див. детальніше про еко- індустріальні парки у п. 2.3 Концепції законодавчого забезпечення розвитку мережі індустріальних і науково-технологічних парків (у контексті післявоєнного відновлення). URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32652.pdf>

¹¹ Див., наприклад, Збереження Великого Лугу та експериментальний гідропроєкт: чи потрібно відновлювати Каховську ГЕС? URL: <https://necu.org.ua/zberezhennya-velykogo-lugu-ta-eksperymentalnyj-gidroproyekt-chy-potribno-vidnovlyuvaty-каховську-гес/>; Каховську ГЕС з водосховищем категорично не можна відновлювати: думка екологів. URL: [https://www.unian.ua/ecology/kahovsku-ges-z-vodoshovishchem-vidnovlyuvati-kategorichno-ne-mozhna-prichini-12368295.html#:~:text="](https://www.unian.ua/ecology/kahovsku-ges-z-vodoshovishchem-vidnovlyuvati-kategorichno-ne-mozhna-prichini-12368295.html#:~:text=)

¹² Краківський єврейський квартал. URL: <https://www.actualidadviajes.com/uk/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%96%D0%B2-%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BB/>

¹³ Що таке "руїн-паби"? або як ми танцювали з 70-річною бабусею в Будапешті. URL: <https://styk.com.ua/blog/scho-to-za-shtuka-quotrun-pabiquot-abo-yak-mi-tantsyuvali-z-70-richnoyu-babuseyu-v-budapeshti>

Наразі на розгляді Верховної Ради України знаходиться проект Закону України «Про здійснення комплексної реконструкції кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» (реєстр. № 6458 від 22.12.2021 р.)¹⁴ (готується до II читання). Із метою забезпечення комплексності відбудови експертами пропонується доопрацювати цей законопроект, поширивши його дію на післявоєнне відновлення¹⁵. На наш погляд, проект не містить достатніх умов для екологічного переходу, реалізації заходів енергоефективності тощо. Наприклад, у статті 14 проекту, яка визначає істотні умови договорів між органом місцевого самоврядування та переможцем конкурсу на комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду, відсутні умови щодо екологічності або енергоефективності забудови, виділення додаткових смуг для транспорту тощо. Водночас Директива № 2010/31/ЄС від 19 травня 2010 року про енергетичну ефективність будівель¹⁶ передбачає створення високоенергоефективного та декарбонізованого будівельного фонду до 2050 року на основі довгострокових національних стратегій держав-членів ЄС щодо реконструкції національного фонду житлових і нежитлових будівель, а міжнародний досвід законодавчого регулювання у цій сфері дозволяє розробити як необхідні приписи, так і заходи стимулювання¹⁷.

Більшого стимулювання потребує і впровадження енергоефективних заходів громадянами (невключення до бази оподаткованого податком на доходи фізичних осіб доходу витрат на такі заходи або встановлення певних пільг з оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки). Цікавим з цієї точки зору нам видається досвід Франції та Литви (щодо стимулювання власників будівель)¹⁸.

6. Проблема розробки справедливої, здорової та екологічно чистої системи харчування актуальна безвідносно до збройної агресії. У цьому контексті слід звернути увагу на правове регулювання обігу харчових (дієтичних) добавок¹⁹. Позитивною, на наш погляд, є ідея запровадження екологічного маркування продуктів харчування. Так, дослідження Школи громадської охорони здоров'я Блумберг при Університеті Джона Хопкінса показало, що додавання маркування

¹⁴ Про здійснення комплексної реконструкції кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду : Проект Закону України № 6458 від 22.12.2021 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/38671>

¹⁵ 4.3. Законодавче регулювання будівництва та містобудування, забезпечення населення житлом. *Законодавче забезпечення формування та реалізації державної політики України в умовах воєнного стану*: колективна монографія у 4 т. / заг. ред. : Стефанчук Р. О., Мищак І. М., Савченко Л. А.; Інститут законодавства Верховної Ради України. К. : Вид-во «Людмила», 2022; т. 2 : Економічна безпека держави, стимулювання і підтримка економіки / відп. ред. Бершеда Є. Р.; Інститут законодавства Верховної Ради України. 2022. С. 297.

¹⁶ Directive 2010/31/EU of the European Parliament and of the Council of 19 May 2010 on the energy performance of buildings URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02010L0031-20210101>

¹⁷ Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо реконструкції застарілого житлового фонду. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32827.pdf>

¹⁸ Парламентське дослідження щодо удосконалення правового регулювання реконструкції застарілого житлового фонду в контексті проекту Закону «Про здійснення комплексної реконструкції кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» (реєстр. № 6458 від 22.12.2021 р.). URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32828.pdf>

¹⁹ Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо регулювання обігу харчових (дієтичних) добавок у законодавстві Європейського Союзу, європейських держав та США. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32364.pdf>; Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо особливостей регулювання обігу дієтичних добавок, у складі яких можуть міститися активні фармацевтичні інгредієнти, у законодавстві Європейського Союзу та держав-членів ЄС. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32434.pdf>

щодо впливу продуктів на клімат сильно вплинуло на вибір відвідувачів у закладах швидкого харчування²⁰. Звісно, запровадження відповідних норм в Україні має супроводжуватися й заходами, спрямованими на підвищення обізнаності громадян у сфері екології та кліматичних змін (тобто запровадження екологічної освіти).

Також заслуговує на підтримку ініціатива щодо додаткового оподаткування підсолоджених напоїв (реєстр. № 9032, 9033 від 17.02.2023 р., реєстр. № 9032-1, 9033-1 від 06.03.2023 р.) із метою скорочення споживання цукру (відповідна практика є поширеною у світі).

Законодавство щодо державної підтримки сільського господарства²¹, на нашу думку, потребує приведення у відповідність до цілей сільськогосподарської політики ЄС²², зокрема щодо сталого розвитку сільських територій шляхом сприяння ресурсоефективності, підтримки переходу до економіки з низьким вмістом вуглецю та стійкої до зміни клімату. Отже, заходи державної підтримки потребуватимуть перегляду у частині запровадження вибіркового підходу до стимулів – надання їх господарствам, що використовують новітні екологічні технології, фінансування модернізації виробництва, відновлення деградованих земель тощо.

7. У контексті збереження та відновлення екосистем і біорізноманіття важливу роль має відіграти прийняття законопроектів, що стосуються Смарагдової мережі («Про території Смарагдової мережі», реєстр. № 4461 від 04.12.2020 р., «Про збереження природних оселищ та видів природної флори та фауни, що підлягають особливій охороні (про території Смарагдової мережі в Україні», реєстр. № 4461-1 від 26.07.2021 р.). При цьому разом із ними мають бути прийняті зміни, що дозволяють «зарезервувати» потенційні території цієї мережі (наприклад, шляхом внесення змін до Закону України «Про екологічну мережу України»). Так, наприклад, у Чехії існує процедура попереднього захисту об'єкта європейського значення, включеного до національного списку, та спірного об'єкта, що має екологічну цінність²³.

8. Прагнення до нульового забруднення навколишнього середовища без токсичних речовин потребує подальшого удосконалення законодавства України у сфері управління відходами у контексті євроінтеграційних процесів, що охоплює всі аспекти поводження з відходами, впровадження загальних засад державного екологічного контролю²⁴, на чому наголошується, зокрема, у Звіті

²⁰ Інформація щодо екологічності страв у меню позитивно впливає на вибір споживачів. URL: <https://uaplantbased.com.ua/blog/ecological-markers-in-menu>

²¹ Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24 червня 2004 року № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

²² Відповідно до Регламенту № 2021/2115 від 2 грудня 2021 року про визначення правил підтримки стратегічних планів, що розробляються державами-членами в рамках спільної сільськогосподарської політики (Стратегічні плани CAP) і фінансуються Європейським фондом сільськогосподарських гарантій (EAGF) і Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільської місцевості (EAFRD) і скасовують Регламенти (ЄС) № 1305/2013 та (ЄС) № 1307/2013 та Регламенту № 2021/2116 від 2 грудня 2021 року про фінансування, управління та моніторинг спільної сільськогосподарської політики та про скасування Регламенту (ЄС) № 1306/2013.

²³ Zákon č. 114/1992 Sb. České národní rady o ochraně přírody a krajiny. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>

²⁴ Про державний екологічний контроль : Проект Закону України № 3091 від 19.02.2020 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/1271>

Європейської комісії щодо України 2023 року²⁵. Загалом означений Звіт може слугувати «дороговказом» щодо змін у законодавстві України та його гармонізації з правом ЄС.

Водночас необхідно нагадати, що дотепер не внесено до Верховної Ради України проект закону у сфері управління відходами видобувної промисловості, що є особливо нагальним, враховуючи ситуацію на Донбасі. Не повною мірою узгоджено норми Закону України «Про металобрухт» із нормами Закону України «Про управління відходами»²⁶. Є необхідність прийняття й інших «секторальних» законів (про відходи електричного та електронного обладнання; про обмеження виробництва та обігу пластикової продукції одноразового використання на території України; про батареї, акумулятори та відходи батарей та акумуляторів; про відпрацьовані шини, відпрацьовані мастила та транспортні засоби, зняті з експлуатації тощо).

Особливо актуальним також видається впровадження та стимулювання заходів з переробки відходів від руйнувань (будівельного сміття). Багато європейських держав створило умови, за яких будівельне сміття вигідніше й дешевше переробляти, а не утилізувати, тож їх досвід може бути корисним для України²⁷.

На окрему увагу заслуговують викладені громадськістю пропозиції щодо «зеленої відбудови» України²⁸, особливо це стосується «наскрізності» природоохоронної та кліматичної політики у всіх секторах. На нашу думку, законодавчі акти України потребують системного моніторингу та приведення у відповідність до кліматичних цілей України і вимог «зеленого переходу». До того ж у законодавство мають бути імplementовані норми екологічного права ЄС²⁹, причому належним чином, без формального підходу³⁰. Актуальною

²⁵ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Ukraine 2023 Report Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en

²⁶ Про внесення зміни до статті 2 Закону України "Про металобрухт" : Проект Закону України № 9484 від 12.07.2023 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42283>

²⁷ Аналіз проблеми переробки відходів від руйнувань: воєнний вимір. URL: <https://dtkr.com.ua/wp-content/uploads/2023/07/analiz-problemi-vidhodi-rujnuvan.pdf>

²⁸ Зелена відбудова України: Позиція громадськості. URL: <https://www.dossier.org.ua/news/green-reconstruction-of-ukraine-civil-society-position/>

²⁹ Концепція адаптації природоохоронного законодавства України до екологічного надбання Європейського Союзу («THE EU ENVIRONMENTAL ACQUIS»). URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32271.pdf>

³⁰ Див., наприклад, Аналітичну записку з питань порівняльного законодавства щодо відповідності положень Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення умов для запровадження комплексної термомодернізації будівель» від 9 липня 2022 року № 2392-IX директивам Європейського Парламенту і Ради 2010/31/ЄС від 19 травня 2010 року про енергетичні характеристики будівель (нова редакція), 2012/27/ЄС від 25 жовтня 2012 року про енергоефективність, внесення змін до директив 2009/125/ЄС і 2010/30/ЄС та про скасування директив 2004/8/ЄС і 2006/32/ЄС. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32294.pdf>; Аналітичну записку з питань порівняльного законодавства щодо відповідності положень Закону України «Про енергетичну ефективність будівель» від 22 червня 2017 року № 2118-VIII (із змінами, внесеними згідно із законами № 199-IX від 17 жовтня 2019 року, № 2392-IX від 9 липня 2022 року) директивам Європейського Парламенту і Ради 2010/31/ЄС від 19 травня 2010 року про енергетичні характеристики будівель (нова редакція), 2012/27/ЄС від 25 жовтня 2012 року про енергоефективність, внесення змін до директив 2009/125/ЄС і 2010/30/ЄС та про скасування директив 2004/8/ЄС і 2006/32/ЄС. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32293.pdf>

залишається ратифікація міжнародних договорів, які сприятимуть відбудові України³¹.

Невирішеним питанням залишається відповідальність за невиконання вимог екологічного законодавства України та завдану довікільню шкоду – посилення такої відповідальності та впровадження належного контролю забезпечили б швидше досягнення Україною кліматичних цілей та цілей зеленого переходу. У контексті порушення РФ вимог Конвенції про заборону військового або будь-якого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1977 року³² важливою видається ратифікація Римського статуту Міжнародного кримінального суду, яким до воєнних злочинів, зокрема, віднесено «умисне здійснення нападу, коли відомо, що такий напад... спричинить загальну, довготривалу та серйозну шкоду довкіллю»³³.

Висновки. Законодавче забезпечення «зеленого відновлення» України має здійснюватися на основі комплексного моніторингу національних законодавчих актів, зважаючи на цілі «зеленого переходу» та європейські стандарти у цій сфері. Крім впровадження відповідних заборон та обмежень, необхідно забезпечити реальне стимулювання «позитивної» екологічної діяльності. З іншого боку, «шкідлива» діяльність може бути дозволена але має обмежуватися економічно. На нашу думку, з огляду на значний обсяг необхідної роботи, за результатами комітетських слухань доцільно розробити план першочергових законодавчих змін, які мають бути розглянуті на пленарних засіданнях Верховної Ради України.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

³¹ Тарасовський Юрій. Сенат Канади ухвалив оновлену угоду про вільну торгівлю з Україною. URL: <https://forbes.ua/news/senat-kanadi-ukhvaliv-onovlenu-ugodu-pro-vilnu-torgivlyu-z-ukrainoyu-20032024-19984>

³² Конвенція про заборону військового або будь-якого ворожого використання засобів впливу на природне середовище : Міжнародний документ ООН від 18.05.1977 р. (у ред. від 05.10.1978 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#Text

³³ Римський статут Міжнародного кримінального суду : Міжнародний документ ООН від 17.07.1998 р. (у ред. від 16.01.2002 р.), URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text